

διαφόρων κλιμάτων, ἐπὶ ἀνθρώπων τε καὶ ἐπὶ ζώων, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ἦν πάντοτε τὸ αὐτό.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τὸ τῆς συγγενείας. (Ἐπιτετα συνέχεια).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ἸΙ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΗΓΧΕΙΑΣ.

(Συνέχεια ἴδε ἀριθμ. 50).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Χαρακτῆρες τῆς Οἰκονομίας.

Ἡ οἰκονομία τὴν τάξιν φιλεῖ.—Τὰ ἄτοπα τῆς σπατάλης.—Ἡ τῆ οἰκονομίας ἀρμόζουσα ἡλικία.—Ἡ φιλοκτημοσύνη.—Μέσα τῆς οἰκονομίας.—Οὐσιώδης τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας διαφορά.—Τὸ μωρὸν τῆς φιλαργυρίας.—Διάκρισις τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τῆς φειδοῦς.—Διαφοροὶ φειδωλαὶ καὶ ἐλευθέριοι πράξεις.—Ἐνώσις τῆς γενναιοδωρίας μετὰ τῆς οἰκονομίας.—Παραδείγματα τῆς τοιαύτης ἐνώσεως.—Σύνδεσμος τῆς ἀσωτείας μετὰ τῆς πλεονεξίας.—Ἄνταμις τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς εὐθιότητος.—Ἡ οἰκονομία ὡς ἐχέγγυον ἀνεξαρτησίας.

Ἡ ἐν γένει ψευδὴς περὶ οἰκονομίας ἰδέα εἴπερ τις καὶ ἄλλη βλάπτει αὐτήν, λαομίσητόν αὐτήν καθιστῶσα. Εὐκόλως καὶ ἀνευδοκίμως συγγέουσι αὐτήν μετὰ πολλῶν κακιῶν καὶ ἐλλείψεων, ἀπεχθεστῶν ταῖς γενναιοφροσὶ ψυχῆς, ἧτοι μετὰ τῆς φειδοῦς, τῆς φιλαργυρίας, τῆς ἀπληστίας, τῆς ὑπερφιλανθίας. Ὡστε τὰ μάλιστα διαφέρει ἡμῖν νὰ ὀρίσωμεν καθαρῶς καὶ σαφῶς τοὺς χαρακτῆρας αὐτῆς, χωρίζοντες αὐτήν ἀπὸ παντὸς μίγματος παραβλάπτοντος αὐτήν.

Ἡ οἰκονομία κατὰ βάθος μὲν εἶναι αὐτὴ ἢ πρὸς τὴν εὐταξίαν ἀγάπη, ἐκδηλουμένη κατὰ τὴν τοῦ οἴκου διοίκησιν. Σκοπὸν δὲ ἔχει τὴν ἀπροσθήσιν τῆς διασπαθήσεως, τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν πόρων, τὴν ἀποφυγὴν τῶν περιττῶν δαπανῶν. Ἡ οἰκονομία συλλέγει οὐχὶ ἐξ ἐπιθυμίας τοῦ συλλέγειν, ἀλλ' ἵν' ἀπολαύῃ ἐν καιρῷ. Τὰς μὲν στερήσεις προθύμως καὶ ἐκοντὶ ὑφίσταται, ποιεῖται δὲ παροδικὰς θυσίας, βεβαία οὖσα ὅτι δρέφεται καρπούς. Μισεῖ πᾶσαν ὑπερβολὴν καὶ ἀνευ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἁλοῦ λόγου βαίνει τυχαίως καὶ ἀκανονίστως, ὑπερπηδῶσα μὲν τὸν σκοπὸν, εἰς τὴν ὑπερβολὴν δὲ καὶ κατάχρησιν περι-

πέπτουσα. Ὄταν δὲ τοιαύτη καταντᾷ, ἀποβαίνει ὠφελίμον μὲν, τυφλὸν ὅμως καὶ χαμαίζηλον ἐνστιγμα. Ὁ θεὸς τῆς ἀληθινῆς σοφίας διδάσκαλος εἰδὼς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐσχυρὸν μάθημα οἰκονομίας, μετὰ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων. «Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται» (*). Ἀποκαλύπτων δ' οὕτω τὴν ἄπειρον αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἰσχύον, εἰδὼς τοὺς ἄλλους τὸ προνοεῖν, οὗ μόνος αὐτὸς δὲν εἶχεν ἀνάγκην.

Λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τῶν τοίχων ταμιείου ἀγγλικοῦ τινὸς μεγάρου εἶναι ἐγγεγραμμένοι αἱ λέξεις Want not and waste not, ἧτοι «μὴ στερεῖσθε μηδενὸς μηδὲ σκορπίζετε τι». Αἱ λέξεις αὗται προσφυῶς ἅμα καὶ περιληπτικῶς ἀποκαλύπτουσι τὸ ἐν μέσῃ τῇ ἀφθονίᾳ μυστήριον τῆς εὐταξίας.

Ἐνίοτε ἀμαρτάνομεν εἴτε ἐκ καταχρήσεως, εἴτε διότι δὲν προβλέπομεν. Εἶναι δὲ ἀφροσύνης ἴδιον τὸ ζητεῖν ἀορίστως τὸν πλοῦτον, ὅταν ἔχωμεν πολλῶν πλείω τῶν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀπαιτουμένων. Αὕτη μὲν εἶναι γερωντικὴ ἀδυναμία· παρατηρήθη ὅτι αἱ γέροντες ὅσω μᾶλλον ἐγγίζουσι πρὸς τὸ τέρμα τῆς ὀδοπορίας, τόσω πλείονα ἀποθησαυρίζουσι. Ἰδὲ πρόπον ὅμως εἶναι νὰ παρασκευάζωμεν, νέοι τε καὶ ἐν ὠρίμῃ ἡλικίᾳ ὄντες, τοιαῦτά τινα ἐφόδια, ὥστε μετέπειτα νὰ ζήσωμεν τιμίως ἅμα καὶ εὐμαρῶς, ἀναπαυόμενοι ἐν τῷ τέρματι τοῦ ἡμετέρου βίου. Ὡ! τῆ ἀληθείᾳ, οὐδὲν θέαμα λυπηρότερον ἢ γέρον, παντάπασιν μὲν ἀπορῶν, παντὶ δ' ἀνθρώπῳ ὑποκείμενος καὶ τῆ τῶν οἰκείων συμπαθείᾳ, ἢ τῆ διακρίσει τῶν ἀλλοτρίων βοηθειῶν ἐγκαταλελειμμένος! Ἄν ταῦτα καὶ μόνον ἐννοήσῃ τις, δύναται λίαν ἐγκαίρως ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν συνετήν τῆς οἰκονομίας ἕξιν.

Καὶ οἱ μὲν νέοι ὀφείλουσι νὰ οἰκονομῶσιν, οἱ δὲ γέροντες, μὴ σπαταλῶντες τὰς ἑαυτῶν προτύδους, ἐλευθερίως νὰ ἐξοδεύωσι· καίτοι τούναντίον σχεδὸν συμβαίνει ἐν τῷ καθημερινῷ ἡμῶν βίῳ. Οἱ νέοι μακρὸν μέλλον ἔχουσι πρὸ αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκην ἀποταμιεύσεως· οἱ γέροντες ἐγγίζουσιν εἰς τὸ τέρμα τῶν ἀναγκῶν καὶ διὰ τοῦτο ἥτιονα χρεῖαν τοῦ προνοεῖν ἔχουσι. Ἄλλως τε τοσοῦτον οἱ νέοι ὑπερέχουσιν, ὥστε δύνανται νὰ ὑποφέρωσι καὶ τινὰς στερήσεις, μὴ γινόμενοι διὰ τοῦτο ἄξιοι ἐλέους· ἀλλ' ὅμως ἐγγίζοντες τοῦ θανάτου, ὁ κύκλος τῶν ἀπολαύσεων ὁσημέραι μικρύνεται. Διὰ τοῦτο θου-

(*) Ἰωάν, 5', 12.

μάζω τὴν βλακίαν γέροντος, ὅστις στερεῖται καὶ συγγρῆνως θησαυρίζει, οὐχ ἵνα ἐπαυξήσῃ τὴν εὐζωϊαν τῶν κληρονόμων αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα ἐτοιμάσῃ τὰ περιττὰ, ἴσως δὲ καὶ τὰς μισαὶς αὐτῶν κραυπάλας.

Ὁ κόσμος λέγει ἐνίοτε «ἔξεστι φιλοδοξεῖν, τέκνων ὑπαρχόντων». Ναί, τοῦτο εἶναι ἀληθές. Ἀλλὰ κακῶς σκεπτόμεθα περὶ τοῦ συμφέροντος τῶν τέκνων ἡμῶν, ὅταν μὴ ὑποδεικνύωμεν αὐτοῖς τὴν τοῦ προνοεῖν ἀνάγκην, ὅταν ἀπαλλάσσωμεν αὐτὰ τῆς μερίμνης τοῦ ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς πόρους παρίζεσθαι καὶ ὅταν μὴ παρέχωμεν καὶ αὐτοῖς τὸν κόπον τοῦ ἐργάζεσθαι ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτῶν προκοπῆς καὶ εὐδαιμονίας. Τὸ εἰρημένον εὐσχημον ἀξίωμα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐπρεπεστάτη πρόφασις τοῦ κρύπτειν τὴν ἰδίαν ἀπληστίαν καὶ ἄμετρον φιλοπλουτίαν.

Ἄλλ' ἂν τις ἐφίεται τοῦ εὐτυχεῖν, ἐκ προτέρων ὀφείλει νὰ χαραῖξῃ ἑαυτῷ, μικρὸν ὑπὲρ τὰς ἑαυτοῦ ἀνάγκας, θεῖά τινα, τὰ ὅποια νὰ μὴ ὑπερσκελίζῃ.

Καθὼς δ' ἡ οἰκονομία συμφωνεῖ τῷ ὀρθῷ λόγῳ ὡς ἐξ οὗ στοχάζεται σκοποῦ, οὕτως ἐξ ἴσου αὐστηρῶς ἐκλέγει τὰ πρὸς πλουτισμὸν μέσα. Σύνθημα αὐτῆς δὲν εἶναι τὸ εἰσπράττειν ἀντὶ πάσης θυσίας, *quo-cunque modo rem*, ἀλλὰ, πρὸς αὐξήσιν τῶν ἀποταμιευομένων, μετέρχεται μόνον τοὺς ὑπὸ τῆς εὐθύτητος καὶ ἀδρότητος διαγορευομένους τρόπους (*). Ἡ οἰκονομία γινώσκει ὅτι λυπεῖ τὰ αἰσχροὺς κέρδος καὶ αὐστηρῶς διαγράφει ἀπὸ τοῦ κώδικος αὐτῆς οὐ μόνον σπουδαίας τινὰς παρομίας, ἦτοι ἀκάθε δουλείαι εἶναι καλῆ. . . Ἡ ἐντροπὴ γρήγορα περνᾷ. . . Μόνον οἱ ἐντροπαλοὶ χάνουν. . .», ἀλλὰ καὶ ἕτερα δημώδη ἀποφθέγματα, ἅπερ προθύμως ἐνστερνίζονται οἱ ῥαδιοῦργοι καὶ κακεντραγεῖς. Τὰ ἀποφθέγματα ταῦτα μαρτυροῦσιν, ὡς ἐκ τῆς χρονολογίας αὐτῶν, ὅτι πολλῶν πρὸ τῶν ἀτοπημάτων τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς μοναρχίας, ἢ ἀφιλοκέρδεια δὲν ἦτο τὸ μόνον διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος.

Ἄλλ' ἴσως εἶπη τις ὅτι αἱ συνήθειαι τῆς οἰκονομίας ἀτυχολίαι κατὰ πολὺ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῆς φιλαργυρίας καὶ ὅτι, ὡς αὐτῆ, ἀρέσκειται ἐν τῇ ἀποχῇ, τῇ λιτότητι καὶ ταῖς στερήσεσιν. Ἀλλ' ἕως ἐνταῦθα ὀρίζεται ἡ σχέση· διότι ἡ μὲν φιλαργυρία σωρεύει μόνον ἵνα σωρεύῃ, προκόπτουσα καὶ ἐπιδοῦσα ἐν

μέσῳ τοῦ περιττοῦ· ἡ δὲ οἰκονομία οὐδενὸς ἀναγκαίου στερεῖται, ἀπολαύουσα θεμιτῶν καὶ ὀλιγοδαπάνων ἡδονῶν. Ἡ φιλαργυρία λατρεύει τὸ χρυσίον, ἡ οἰκονομία νομίζει αὐτὸ εὐπειθὲς ὄργανον καὶ πλεόν οἶον. Ὁ μὲν φυλάργυρος οὐδέποτε ἀρκεῖται σωρεύων, ὡς εἰ ἐμελλε νὰ ζῇ διὰ παντός· ὁ δὲ οἰκονόμος ἀγαπᾷ τὴν μετρίαν ἀεσίαν καὶ, ἅμα ἐκπληρωθέντων τῶν πόθων αὐτοῦ, ἀρκεῖται κατὰ πάντα, μηδὲν λησμονῶν ὅτι, κατὰ σοφίαν τινα ποιητοῦ ἡμῶν γνώμη, «ζῶμεν ὀλίγιτον δι' ὀλιγίστων»

Πάνυ ὀρθῶς λέγει ὁ Κικέρων ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶναι ἀσθένεια (*). Καὶ ὄντως ἀδυνατοῦμεν νὰ ὀρίσωμεν ἂν ἡ κακία αὕτη πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ μᾶλλον ὡς μανία ἢ ὡς δυστροπία καὶ ἂν εἶναι ἀξίαι μίσους μᾶλλον ἢ οἴκτου. Ὅστις νοσεῖ τοῦτο τὸ νόσημα, πίπτει τὸ πρῶτον αὐτοῦ θῦμα. Ὁ φυλάργυρος ὑποφέρει σκληρὰς δοκιμασίας καὶ κακίστας διέρχεται ἡμέρας, ὧν γίνεται αἷτιος καὶ ἄλλοι νὰ μετέχωσι. Ἐνὶ λόγῳ, τοῦ φυλαργύρου αἱ μὲν ἀποταμιεύσεις συμβάλλονται εἰς τὴν εὐημερίαν τινός, οἱ δὲ κληρονόμοι οὐκ εἰς μακρὰν ἀπιζήμιονται δι' ὅσα ὑποφέρουσι· μόνος δ' αὐτὸς οὐδὲν καρποῦται ἐκ τῶν ἀποταμιεύσεων ἐκείνων.

Ἐκ τῶν εἰρημένων μοι νομίζω ὅτι ἀπεδείχθη ἡ οὐσιωδὴς τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας διαφορὰ (**). Ἀλλὰ πρὸς τούτοις ῥητέον ὅτι ἦμισα ὁμοιάζει πρὸς τὴν φειδῶ, ἦτοι τὴν λεπτολόγον καὶ παιδαριώδη πρὸς τὰ εὐτελεῖ προσοχίην. Διὰ τῆς πρὸς τὴν τάξιν ἀγάπης προφυλάσσεται ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὑπερβολῆς, κατατάττουσα τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστου. Ὁ καρδινάλιος Retz ἀναφέρει ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἀπομνημονεύμασιν ὅτι οὐδέποτε ἤδυνήθη νὰ φρονῇ καλῶς περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ καρ-

(*) *Eique morbo monem est avaritia. Cicero. (Tusc. lib. IV, 24).*

(**) Ὁ Ὀράτιος, δικαίως δυνάμενος ἐπικληθῆναι ὁ τῆς οἰκονομίας ποιητής, σαφῶς ὑποδήλωσεν τὴν διάκρισιν ταύτην.

. . . *Quantum discordet pareus avaro. (Lib. II, Ep. 2).*

Ἀλλαχοῦ ἀγερώχως ἀποκρούει τὴν ἐπ' αἰσχροῦ κνιπέα μομφήν.

Objiciet nemo sordos mihi . . . (Lib. I, sat. 6),

Ἀλλαχοῦ, διὰ χαριέντων στίγων περιγράφει τὰς λιτὰς ἔξεις ἠνωμένας μετ' ἐγκαρδίου φιλοξενίας παρὰ τῷ ἀρουραίῳ μύϊ.

Asper et attentus quæsitis, ut tamen arctum Solveret hospitibus animum . . . (Lib. II, sat. 6).

(*) Ὁ μέγας Ῥωμαῖος ἠθικολόγος οὐδέποτε χωρίζει ἀπὸ τῆς εὐθύτητος τὴν οἰκονομίαν. *Res familiaris primum bene parata sit, nullo neque turpi quæstu, neque odioso . . . deinde augetur ratione, diligentia, parcimonia.*

De Officiis, lib. I.

δυναμίου Chigi, ἐξ οὗ χρόνου ὁ ἱεράρχης οὗτος εἶχεν εἰπεῖ πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐπὶ δεξιάν μετεχειρίζετο μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γραφίδα. Καὶ ὄντως δὲν περιποίησι τοῦτο πολλὴν δόξαν τῷ καρδινάλιῳ Chigi. Πρέπει νὰ δύναται, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ περιφρονῆς τὰ εὐτελεῖα πράγματα, ἵνα ἐπιτυχῶς καὶ εὐδοκίμως ἀσχολῆσαι περὶ τὰ μεγάλα.

Ἐπίρρουσι θέσεις τοσοῦτον ὑψηλαὶ καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς πρόκειται περὶ συμφερόντων τοσοῦτο σοβαρῶν, ὥστε φαίνεται ὅτι αἱ περιπτώσεις αὗται καὶ θέσεις τὴν μὲν φειδῶ κλείουσιν ἔξω, περὶ δὲ εὐτελοῦς τινος οἰκονομίας οὐδ' ἀνέχονται νὰ διανοηταί τις. Βεβαιούται ὅτι ὁ δουξ Μαλθοροῦχ, μετὰ τὴν λῆξιν συνδιασκέψεώς τινος μετὰ τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου, τῇ προτεραίᾳ μάχῃ, ἐπέπληξε τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ διότι ἤναψε τέσσαρας λαμπάδας ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ συμβουλίου (*). Περὶ τοῦ Μαλθοροῦχ τούτου λέγει κακεντρεχῶς ὁ Swift «Στοιχηματίζω ὅτι οὐδέποτε ἔχασε τὴν ἀποσκευὴν του» (**).

Λέγεται ὅτι Φρειδερίκος ὁ Β', διερχόμενός ποτε καλπάζων τὸ στρατόπεδον καὶ βλέπων, οὐ πόρρω ἑαυτοῦ πίπτοντας, ἀπὸ τοῦ ἵππου τὸν τε ἀνεψιὸν καὶ τὸν ἐπίδοξον αὐτοῦ διάδοχον, ὃν καὶ νεκρὸν ὑπέλαθε, ἐφώνησεν ἐνῶ ἔτρεχεν «ὦ! ἐφρονεῦθη ὁ βασιλικὸς πρίγκηψ!... Ἄς φροντίσωσι διὰ τὸ ἐρίππιον καὶ τὸν χαλινόν του» (***) Ἡ ἄγριπος αὕτη προσοχὴ καὶ μέριμνα περὶ ὕλικῶν μικρολογιῶν ἐλέγχουσι φλέγμα σπανιώτατον ἐν τοιαύταις περιστάσει. Πόσον προτιμωτέρα ἢ ἱπποτικὴ γενναιοδωρία τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ Γουζάλδου τῆς Κορδίθης, ὅστις κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ ἐν Νεαπόλει φρουρίου, βλέπων δυσαρεστηθέντας ἐπὶ τοῖς λαφύροις τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ λεηλατήσωσιν αὐτὸ αὐτοῦ τὸ μέγαρον, ὅπερ καὶ πάραυτα ἐγένετο (****).

Ὁ Μοντέσκιος λέγει περὶ Ἀλεξάνδρου «Τὰ μὲν πρῶτα μέσα τῆς εὐτυχίας καὶ δυνάμεως αὐτοῦ εὔρεν ἐν τῷ μεγαλειῷ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας· τὰ δὲ δευτέρα ἐν τῇ ἰδιωτικῇ αὐτοῦ λιτότητι καὶ οἰκονομίᾳ· τὰ δὲ τρίτα ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ ἐλευθεριότητι κατὰ τὰ μεγάλα ἔργα. Ἐν μὲν ταῖς ἰδιωτικαῖς δαπάναις ἐκλείετο ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἐν δὲ ταῖς δημοσίαις ἠνοίγετο πλουσία» (*****). Τοῦτο ἐν ὀλίγοις τὸ κάλλιστον ἐγ-

κόμισον ψυχῆς βασιλικωτάτης καὶ πεφωτισμένης μεγαλοδωρίας, ἀριστα ἀρμοζούσης εἰς τὸν μέγαν ὄλβον.

Μὴ ἐξερχόμενοι τοῦ κύκλου τῶν κατακτητῶν, προσθῶμεν τοῖς ἀνωτέρω καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ναπολέοντα, περὶ οὗ ἐλέγχθη ὅτι «ἦτο οἰκονόμος ὡς ὁ Μέγας Κάρολος, διότι ἦτο μέγας ὡς ἐκεῖνος». Τοῖς πάντε γνωστὸν ὅτι ὁ τῶσον οἰκονομικὸς διαχειριστὴς τοῦ δημοσίου πλούτου, κατῆντα ἄσωτος, ἐνθαζρόνων τὰ ἀφέλιμα ἔργα καὶ τὴν ἀληθῆ ἀμείβων ἀξίαν. Τὴν εὐγενῆ ταύτην ὄρμην οὐδέποτε ἀπόλεσε, κατὰ τινα δὲ ἀξιωματημῶν περιπτώσειν, περὶ ἧς ἐξετιν' ἀναφωνήσωμεν, ὡς ὁ Βουσσυέτος, «λυποῦμαι παρατηρῶν τὴν μεγάλην αὐτοῦ καρδίαν ἐν ταῖς τελευταίαις ταύταις δοκιμασίαις», ἰδοὺ ὅπως προσηνέχθη. Τῷ 1815, μετὰ τὰς ἐν Φοντανεβλιὺ διαπραγματεύσεις, εἶπε τῷ δουκὶ τῆς Ταρέντης, ἐνδείξαντος τέως αὐτῇ εὐγενεστάτην ἀρσίσωσιν· «Δὲν εἶμαι πλέον ἀρκετὰ πλούσιος ἵν' ἀμείψω τὰς ἐκδουλεύσεις σου» καὶ ἐνεχείρισε τῷ στρατηγῷ, ὡς ἐνθύμιον καὶ τεκμήριον ὑπολήψεως, ἣν εἶχεν ἐν Αἰγύπτῳ σπάθην.

Δὲν θέλω οὔτε γνώμην τινὰ νὰ προσβάλω οὔτε εὐαισθησίαν νὰ ἐγγίσω, οὔτε τύψιν τινα νὰ διεγείρω· ἀλλ' ὅμως, ὑποκειμένου λόγου περὶ ἐνώσεως τῆς οἰκονομίας μετὰ τῆς γενναιότητος, πῶς δύναμαι, μὴ γενόμενος ἑλλειπῆς, νὰ παραλείψω λαμπρότατον παράδειγμα τῆς συνενώσεως ταύτης, τὸ μόνον ὅπερ εὕρισκω ἐν τοῖς χρονικοῖς ἡμῶν; Εἶδομέν ποτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας βασιλέα, ὅστις καὶ ὡς ἰδιώτης ἦτο ἐκ τῶν ἐν Εὐρώπῃ πλουσιωτάτων· ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀτομικὴν δαπάνην εἶχε κατ' ἔτος φοράκι δεκακισχίλια, τ. ἔ. ποσὸν, ὅπερ σύγχρονος αὐτῷ δημοσιογράφος, ἢ τις τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δικαστῶν, ἴσως δὲ καὶ κατηγορῶν, ἐθυσίαζεν ἐν τοῖς παιγνίοις ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἐσπέρᾳ. Τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἡ χεὶρ, πολλῶ κάλλιον τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκλείετο ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς δαπάναις, ἠνοίγετο ἐν ταῖς δημοσίαις. Ἐνῶ δὲ ζηλωταὶ λιβελλογράφοι, τότε μὲν ἔχοντες ἀνεξάντλητον στομιλίαν, νῦν δ' ἀφασίαν καὶ σύγχυσιν πάσχοντες, κατεσυροφάντου αὐτοῦ, διεγείροντες τὸν εὐπιστον ὄχλον, ἐκεῖνος ἐπροσπάτευσεν τῶν τεχνῶν, καθωράϊζε τὰ μουσεῖα καὶ ἐπετεκίαζε τὰ μνημεῖα, εὐχαισθήτως ἄμα καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ τέλος ἡλάττου κατὰ τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα ἑκατομμύρια τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, ὅπερ ἡ Γαλλία ἐδέξατο καρπωθεῖσα αὐτῶν.

Ἀλλὰ καθὼς εὐκόλως συνδέονται ἡ γενναιότης μετὰ τῆς οἰκονομίας, οὕτω καὶ ἡ τῆς σπατάλης καὶ ἀρπαγῆς ἐνώσις εἶναι λίαν συνήθης. Αἱ τὴν φύσιν

(*) Warton's essay on the genius and writings of Pope. (T. II. sect. 1°).

(**) Letrers to Bolingbroke.

(***) Brougham's statesmen.

(****) Vidas de espanoles e lebres, por Quintana.

(*****) Esprit des lois (liv. X, chap. 14).

ἐναντιωτάτην ἔχουσι κακίαι αὐταὶ προσκἀλοῦνται ἀμοιβαίως, κατὰ τὸν Σαλλούστιον (*) Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἀπὸ πάσης χειρὸς ἐκβιάζοντες χρήματα καὶ ἐξ ἴσου αὐτὰ δαπανῶντες. Μεταξὺ δὲ σπατάλης καὶ ἀπληστίας ἐν μόνον βῆμα μεταλαβεῖ. Πρὸς θεραπείαν τῶν ἀδιακόπως αὐξουσῶν ἀναγκῶν, ἀνάγκη νὰ μετέρχηται τις μέσα ἤκιστα λεπτολόγα καὶ ἀθέμιτα κέρδη νὰ πορίζηται. Ἐν γένει δὲ οὐδὲν ἐπιφοβώτερον ἢ ἡ ἀθρότης τῶν ἐχόντων πολυδαπάνους ὁμοῦ καὶ ἐν ἀταξίᾳ διατελοῦντα τὰ τοῦ οἴκου πράγματα. Διὰ τοῦτο πάντοτε δυσκόλως ἐνόησα τὴν τῶν ἐκλεκτόρων ἀσυνεσίαν καὶ πώρωσιν, οἵτινες ἐκλέγουσιν ἐντολοδόχον μυρία ἔχοντα χρεῖα χρηματικὰ καὶ ἐμπιστεύονται τὴν ἐπαγρύπνησιν τοῦ δημοσίου πλούτου εἰς οἰκογενειάρχην, ἀδυνατοῦντα νὰ καταλίπη τοῖς τέκνοις αὐτοῦ κληρονομίαν.

Ἐν τούτοις ἡ πέτρα ἀποδεικνύει ὅτι πολλάκις εἶναι ἀργυρώνητος ἡ ἀσιωτεία. Ἐν ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, διεκύβευσαν τὴν ἑαυτῶν τιμὴν ἐν ἀτίμοις ὑπολογισμοῖς, μεγάλα προξενήσαντες δημόσια σκάνδαλα, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι πάντες σχεδὸν εἶχον ἀποβάλλει πᾶσαν οἰκονομίαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ περικλεῆς Βάκων, πρὶν ἢ πράξῃ τὰς παρανομίας ἐκείνας, αἵτινες ἡμαρτύρωσαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἀνθ' ὧν, τῇ ἀποφάσει τοῦ κοινοβουλίου, καταδικάσθη ν' ἀποτίσῃ πρόστιμον ἴσον δυσὶν ἑκατομμυρίοις, ἐφυλακίσθη, νέος ὢν, διὰ χρεὸς τριακοσίων λιρῶν στερλινῶν (**).

Ἡ οἰκονομία ἀντικειμένη πρὸς πάσας ταύτας τὰς κακίας, εἶναι εὐθύτητος καὶ ἀφιλοκερδείας ἐχέγγυον. Οἱ αὐτάρχεις καὶ ἐλαχίστως ἔχοντες ἀνάγκας, εὐκόλως δύνανται νὰ μένωσιν ἀδιάφθοροι. Οὐτ' ἀγώνιον, οὔτε θυσίῶν ἔχουσιν ἀνάγκην, οὔτε τινὸς ἀντιποιοῦνται δόξης. Λέγεται ὅτι ὁ Μίλων, προτρεπούσης τῆς γυναικὸς νὰ ἔχῃ ἥττον αὐστηρὰς ἀρχὰς, χάριν τῆς ἰδίας αὐτοῦ τύχης, ἀπεκρίνατο αὐτῇ. «Σὺ μὲν θέλεις νὰ ἔχῃς ὑπηρέτας, ἐγὼ δὲ νὰ ζήσω καὶ ν' ἀποθάνω ὡς τίμιος ἄνθρωπος». Ὁ φίλος αὐτοῦ Μάλθερος δὲν ἐφάνη ὀλιγώτερον ἀπρόσιτος πρὸς τὰς θωπείας τῆς εὐνοίας καὶ δυνάμεως. Ὅτε Κάρολος ὁ Β', θέλιον νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, ἐπεμψεν αὐτῷ τὸν θησαυροφύλακα λόρδον Λάνθου, ἵνα προσε-

νέγκῃ αὐτῷ θέσιν καὶ δωρεὰν χιλίων λιρῶν στερλινῶν, ὁ Μάλθερος οὐδέποτε ἐδέξατο καὶ προσέταξε νὰ παρατεθῇ τὸ λιτὸν αὐτοῦ γεῦμα ἐνώπιον τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς αὐλῆς, ὃς καὶ ἐνόησε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην (**).

Τὰ χρήματα εἶναι πληθὺς πραγμάτων ἀνευ ἀξίας καὶ ὠφελείας πραγματικῆς· ἀλλ' ὅμως εἶναι συγχρόνως καὶ σημεῖα παραστατικὰ πολυτίμου τινὸς πράγματος, ἢ τοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας. Κατὰ τοῦτο εἶναι ἀξία ἐμβριθεστάτης προτοχῆς, μεγάλην κεκτημένα σπουδαιότητα ἐν τοῖς ὄμμασι τοῦ σοφοῦ. Ὁ Swift εἶπε τὸν συνετὸν λόγον «πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰ χρήματα ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ οὐχὶ ἐν τῇ καρδίᾳ».

Ἡ οἰκονομία, ἡ μετρία αὕτη, ἀφανὴς καὶ, τρόπον τινὰ, ἀγοραία ἀρετὴ, ὡς ἐχέγγυον ἀνεξαρτησίας αἰφνης ἐξευγενίζεται, ὑψουμένη εἰς τὸν βαθμὸν τῶν μᾶλλον θεαρέστων ἀρετῶν. Τῇ αἰγίδι αὐτῆς περισκεπεί τὸν τίμιον ἄνθρωπον, ἀναδεικνύουσα αὐτὸν ἄτρωτον ἐν μέσῳ τῶν σάλῳ τῶν ἐπαναστάσεων, τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῆς ἰσχύος, τῶν πειρασμῶν τῆς τύχης καὶ παντὸς ὅ,τι διεγείρει τὴν ἐπὶ γῆς φιλοκτημοσύνην καὶ κενοδοξίαν. Ἡ οἰκονομία διακρίνει δι' ἐνδοξου προνομίου τοὺς ἀκεραίους ὑπουργοὺς, συνοδεύουσα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ μέχρι τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, χωρὶς ἢ πνοῇ τῆς συκοφαντίας νὰ προσφάσῃ τὸ ὄνομα αὐτῶν. Τέλος ἡ οἰκονομία τιμᾷ τὸν ἐν ἐξορίᾳ βασιλικὸν οἶκον καὶ τοῦ πεπτωκότος μεγαλείου διατηρεῖ πῆν ἀτομικὴν ἀξιοπρέπειαν.

Ἐνώπιον τούτων τῶν σκέψεων, ἀνάγκη νὰ ἐξαφανίζηται πᾶν αἰσθημα ἀτόπου αἰδοῦς. Εἶναι ἀξιὸν νὰ θύωμεν τῇ οἰκονομίᾳ, μηδὲν εὐθυμῶντες ἐπὶ ταύτῃ ἡμῶν τῇ λατρείᾳ. Ὅστις, περιστάσεως τοχούσης, δὲν δύναται νὰ περιφρονήσῃ τὰ ἀηδῆ σκώμματα, οὗτος εἶναι ἀνάξιος τοῦ διευθύνειν τὰ δημόσια πράγματα καὶ τοῦ διοικεῖν τὸν ἴδιον οἶκον(**).

Γογγύζομεν κατὰ τῆς ὑπερηφανείας τῶν ἄλλων, διότι οὐδὲ ἡμεῖς εἴμεθα πάντῃ ὑπερηφανείας ἀμέτοχοι.

(*) Παρατηρητέον δὲ τὸ περίεργον τόδε, ὅτι ὁ Μάρθελος, ὡς βουλευτὴς κιομοπόλεως, ἔλαβε, πιθανῶς τελευταῖος, μισθὸν παρὰ τῶν ἐντολέων αὐτοῦ. Ὁ μισθὸς δ' οὗτος τοῦ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ μέλους ἦν δύο καθ' ἑκάστην σελλίνα. Ὁρα Chambers Cyclopaedia, T. I, p. 313.

(**) Καλὸν νὰ παρατεθῶσιν ἐνταῦθα οἱ κράτιστοι λόγοι ἀρχαίου τινὸς πολιτικοῦ ἀνδρός. Quid de te alii loquantur, ipsi videant; sed loquentur tamen. *Somnium Scipionis*.

(*) *Alieni appetens, sui profusus*, λέγει περὶ τοῦ Κατιλίνα.

(**) *Macauley's miscellaneous Writings*. Bacon.